HETEDIK (I.) ÉVFOLYAM. 46. szám. Debreczen, 1887. November 12.

DEBRECZENI

PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utcza 2127.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. **Előfizetési ár** egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. **Hirdetések dija:** 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdij minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utcza 1080.

Tartalom. Lelkészi congrua. Dr. Kovács Sándor. — Tárcza. Ének. Gyöngyösy László. — A reform. egyházak kétszázados örömünnepe s a Presbyterián Szövetség nagygyűlése. Balogh Ferencz. — Néhány őszinte szó a konvent előtt. Nagy Lajos. — Néhány szó az Egyetemes Névtár ügyében. β. — Külföld. — Egy és más stb. — Irodalom. — Különfélék.

A lelkészi congrua.

II.

A congruabizottság ülései minden kétséget kizárólag igazolják, hogy a katholikus lelkészek illetményének rendezése a napi kérdések sorába került. Igaz ugyan, hogy az egri érsek, a bizottság április 8-iki ülésében azon csípős megjegyzést teszi, hogy ha a congruaszabályozás kérdését Ausztriában fel nem vetették volna, ez nálunk sem került volna szőnyegre, de az is igaz, hogy ezen megjegyzés élét B. előadó úr, a bizottság másnap tartott ülésében azzal tompította meg, hogy nekünk nem szükséges e téren Ausztriától tanulnunk, mi már több mint 80 évvel ezelőtt teljesen alapos munkálatot végeztünk ez ügyben, mikor Ausztriában erről még szó sem volt.

B. munkájának második részében a congruaalap előteremtésének első helyen álló kérdésével foglalkozik. Itt elsőben is elismeréssel szól felőlünk. Bölcsen fölfogta — úgymond — a vallási közalap nagy horderejét a magyarországi reformált egyház, midőn nehány év előtt ily czélú alapjának gyarapítását, illetőleg megalkotását határozta el. Ezt csak azért hozom itten fel, hogy lássák a domesztikánk iránt nagyon kétes jóindulattal viselkedő némely hitsorsosaink is, mikép gondolkodnak odaát a debreczeni zsinat ezen egyik nagy alkotásáról. B. azután a congruaalap létrehozásánál nyolcz rendbeli tényezőt vesz tekintetbe s hiszi, hogy az államkormány bölcsesége ezekből alkotandja meg a congruaalap századokra kiható épületét. Ime, a milliók fölött (ember és vagyon) rendelkező hierarchia és az államkormány bölcseségének cooperatiója kivántatik ahhoz, hogy a congruaalap századokra kiható épülete megalkottathassék. Hát a mi „tényezőink“, — kérded tisztelt olvasóm, — kik voltak akkor, mikor egy íhletett perczben domesztikánkat megteremtettük? Bizony senki más, mint Isten Szentlelke által vezéreltetve — önmagunk! *És ez a tudat s ezzel kapcsolatban egyházi autonomiánk teremtő erejébe vetett hitünk bizonyára önérzettel tölthet el mindnyájunkat s teljes bizodalommal a jövő iránt.*

De lássuk a kérdést tovább.

A congruaalap létrehozásánál a következő tényezők vétetnek figyelembe: a kegyúr, a hívek, a községek, az egyházi vagyon, az állam, a létező alapítványok, a lelkészek járulékai és az e czélra kijelölt, vagy ezentúl kijelölendő egyéb különleges járulékok.

Első tényező tehát: a kegyúr.

Szerző a kegyúri jog fogalmi meghatározását nem a kánonjog általános szabályaival megegyezőleg állapitja meg, hanem mint a király kizárólagos jogát fogja fel minden egyházakra nézve. Nálunk — úgymond — a kegyuraság nem tekinthető az önkéntes ajánlkozás folytán az egyház által engedélyezett kiváltságnak, hanem inkább a birtokszerzés által a kir. adományból származó és ezzel kapcsolatos kötelezettségnek. Nála a földesuraság megszerzése = a kegyuraság megszerzése. Csakhogy midőn a mult század végén a primás elnöklete alatt ülésezett országos bizottság által a kegyúri jogról készített törvényjavaslatról szól, mégis oly földesurakról tesz említést, „a kik vagy királyi adomány, vagy alapítás által, vagy egyéb törvényes módon gyakorolják a kegyuraságot.“ Sehogy sem sikerül tehát megdöntenie „a nevezetessé vált“ (!) curiai határozatnak azon tételét, hogy a *földesúri hatalom és a patronatusi jog számos helyeken*

nem volt egy kézben összpontosítva, és mert különben is a földesúr jobbágyait a szokás, törvény erejével bíró rendeletek, vagy törvény utján megállapított úri tartozásokon felül más szolgáltatásokkal jogszerűen nem terhelheti. Ruszti R. J. „A kegyúri jog és a szegedi gyakorlat“ czímű munkájában kellőleg beigazolja, hogy még Szeged városa is, az ott szóban levő egyházakra vonatkozó patronatusi jogot nem királyi kegyből nyeri, hanem azt, mint az elsorolt plebániák alapítója (fundatora), ősidőktől mindenkor egész mostanig gyakorolja. A nádor levelére, a békealkudozási okmányokra, országos törvénynyel szemben mint relevans bizonyítékokra hivatkozni s ugyanakkor a lelkiismereti szabadság s a magyar nemzetiség örök emlékű hős védőiről, mint „felkelőkről“ beszélni; a bécsi békéről, Magyarország egyik alaptörvényéről úgy nyilatkozni, hogy az állandó vallásügyi viszonyokat nem teremtett, „hanem inkább újabb bonyodalmak csiráját hordá magában,“ megengedem, hogy némely körökben nagyon divatos dolog lehet, de mindazok, a kik a történeti igazságra nagyobb súlyt fektetnek, mint a múlékony divatos felfogásra, az ilyen irányzattól bizonyára visszatetszéssel fordulnak el. Mert ha már szerző ismeri Eszterházy nádor levelét, bizonyára ismeri a nádornál nagyobb emlékű Rákóczy György fejedelem Klobusiczkyhoz írt levelét is, melyből megtudjuk azt, (a mit különben a kövek is beszélnek!), hogy a XVII. század nagy békekötései nyomában miért nem járt az áldásos béke és nyúgalom, vagyis — szerző vélekedése szerint is — miért hordák ezek magokban az „újabb bonyodalmak csiráját?“ Rákóczy maga mondja, hogy akkor „a magas klerus se a király diplomájával, se az ország végzéseivel nem gondolt“ s oly dolgokat cselekedett, „kit még az pogány is nyilván nem cselekedne.“

Visszatérve tulajdonképi tárgyunkhoz, B. azon eredményre jut vizsgálódásaiban, hogy a kegyúr a lelkészek tervezett congruájának megjavításánál további hozzájárulásra nem vehető igénybe. A kegyúr — úgymond — csak az ekkorig fennálló kötelezettségeinek teljesítésére szorítható, de újabb terhek reá, akarata ellenére, nem háríthatók. Ez azonban csak a világi kegyurakra áll, nem pedig egyszersmind az egyházi, kincstári és közalapi kegyurságokra is. Ugyszintén nem szabadulhatnak meg a teljes ellátás kizárólagos kötelezettsége alól azon városok sem, melyek egyszersmind kegyurak, mert ily városoknak a kegyúri jog az azzal járó összes terhek viselésének kötelezettségével (tehát: teherre teher!) adományoztatott és az 1846. márcz. 12. legfelsőbb királyi elhatározás kimondotta: „hogy (Debreczen) város a kebelében levő r. kath. egyház és plebánia iránti pártfogói joghoz kapcsolt kötelezettségektől úgy a hazai törvények, különösen az 1681: 41. t. cz. értelme, valamint a sz. kir. városokat illető kegy. kir. kiváltságok természete ellen föl nem menthető, következőleg ugyanazon kötelezettségeknek, mint más sz. kir. városok, eleget tenni tartozik.“

Azt kérdezhetné ugyan valaki, hogy annyi hazai város közül miért kell épen Debreczennek például szolgálnia? Hát tudnod kell kedves olvasóm, hogy épen a debreczeni róm. kath. egyház által a város ellen formált kegyúri követelés az, a mely köztünk vita tárgyát képezi s midőn némely körök a közvéleményt a B. által kijelölt irányba: tehát Debreczen város igazai és érdekei ellenére akarják megalakítani — akkor „jól tudják, mit cselekesznek.“ Mert hiszen, ha áll a szabály, hogy nem szabadulhatnak meg a teljes ellátás kizárólagos kötelezettsége alól azon városok, melyek egyszersmind kegyurak s ha áll a subsumtió, hogy Debreczen város csakugyan patronus: akkor semmisem természetesebb, mint azon conclusió, hogy Debreczen városnak a congruaalap megállapításánál csakugyan egyik tényezőként kellend szerepelnie. Igaz ugyan, *hogy ez a patronatusi igény az 1693. évi Lipót-féle diplomával, az 1715: 108, az 1792: 26. t. cz. 2. §. világos rendelkezéseivel s azon folytonos jogállapottal is ellenkezésben van, mely szerint a város valamint a patronatusi jogot nem gyakorolta, úgy az ezzel járó terheket sem viselte*, de hiszen némely irányadó körök felfogása szerint mindezen relevans bizonyítékoknál nagyobb súlylyal bír „a rosszul informált felségnek“ fent idézett 1846. évi elhatározása, holott minden alkotmányos érzésű ember politikai credójában benne van ez a tétel: a király törvénytelenséget nem akarhat!

Város atyái, férfiak! vigyázzatok tehát, hogy kisértetbe ne essünk. Két kisértet is tátja reánk éhes torkát: az egyiknek patronatus, a másiknak — kath. congruaalap a neve!

Dr. Kovács Sándor.

Tárcza.

Ének.

Hozzád kiáltok Atyám, Istenem!
Szánakozz' immár bűnös lelkemen;
Ha te nem segélsz, kétségbe esem.

Rémít, fojtogat tengernyi vétkem,
A könyhullatás kenyerem, étkem,
A fájó bánat napos vendégem.

Vétkeim lelkem, mint kígyók marják,
Mintha tövisek szívem átjárnák:
Nappal kínoznak, álmom meglopják.

Szent színed elé sem merek lépni;
Hogy mernék tőled kegyelmet kérni,
Bűneim bocsánatát remélni?

Ha kezed immár nem nyugszik rajtam,
Ne éljek tovább ily kínban, jajban,
Végezd el, hogy a sírban nyugodjam!

Gyöngyösy László.

A reform. egyházak kétszázados örömünnepe s a Presbyterián Szövetség nagygyűlése.

(1688—1888).

A presbyteri rendszert tartó református egyházak negyedik nagygyűlése Londonban, 1888. junius 26 tól julius 5-ig fog megtartatni. Kifejtésre, megvilágosításra és vitatkozásra kitűzött főbb tárgyak: a) az öt világrészben levő református egyházak teljes statisztikája. b) az egyház kötelessége a képzett osztályok és a nép minden rétege irányában, c) a presbyteri rendszer, működése, hatása s a presbyterek mai kori befolyása, d) az egyháztagok, ifjak, nők, evangelisták stb. munkaköre, e) külföldi missiók, f) az egyházi szertartások, g) az európai continens, h) a presbyteri egyházak történelme, i) az 1688-ki forradalom hatása, eredménye, k) a Presbyterián Szövetség dolga és jövője. stb.

A magyarországi ref. egyházak és collegiumok statisztikája még augusztushóban elküldetett Canadába, Dr. Mathews lelkészhez, a ki fogja szerkeszteni a statisztikai bizottság terjedelmes jelentését. Hazai egyházunk is felhívatott képviselők választására és küldésére, még ez év elején, az intézkedés áttétetett a konventhez (Tiszántúli Jegyzőkönyv 1887. május, 51. szám). Az egyetemes gyűlést előkészitő londoni főbizottság már meg is kezdte működését. Int az idő, mi is tegyünk meg mindent, a lehetőség határai közt, hogy el ne maradjunk e történelmi jelentőségű nagygyűlésről.

Már a szövetséget alkotó ref egyházak a fentartásra szükséges évi pénzilletéköket teljesitették, — ránk, tekintve nagyságunkat és számunkat, 3—4 száz forint esik —; mi e téren is hátrálékban vagyunk. Szakbizottságaink sem tanácskoztak a református világ ez egyetlen központi szövetsége újabb ügyeiről, nagy fontosságának érzete csekély mértékben látszik mozgatni bennünket. A kálvinismus számos tükörének szétszórt fénysugarait egy gyujtó tükörbe egyesítni, nagyobb hőt és világosságot gyüjteni van hivatva e Szövetség; meddig késünk a szétszórt sugarak összefogásában? meddig halasztjuk a méltó helyfoglalást a hitrokonok körében és élő koszorújában? Míg a keresztyénség egyik nagy alakja, a római katholicismus, a pápaság körül egyesiti világerőit, a keresztyénség másik nagy alakja, a kálvini presbyterianismus, mint ellensark (polus), világerőinek összevonását csak most kezdi, hogy a világhatalmak nagy tusájában megállhasson diadalommal. Amott az erő képviselője: a csalhatlan egyházi dictator, papi imperator, a pápa; emitt az erő apadhatatlan forrása: a keresztyén democratia, erkölcsi képviselője: a presbyterianismus collectiv fascise. Kié lesz a jövő, nem egyes pontokon, de a világon? — még mindig kérdés, még mindig problema és aenigma. A protestáns korszakot elvesztett országok a katholikus áramlatban maradnak-e lenyomva, törpítve? Vagy változás, fordulás áll be a haladás és szabadság elvének értelmében? — ezt veti fel elénk a jövő. Gondoljunk csak édes hazánkra e pontnál. Pázmán neve népszerű; a pápa népszerű, átkarolt s a magyar értelmi, művészi és anyagi kincs épen most Rómába zarándokol. A magyar protestantismus pedig kardtörötten ül Cárthagójának romjain, a benne rejlő roppant erő szunnyadoz, hódító, terjedő képességét mintha vesztette volna, — s gyújtó, teremtő szikra, ha belülről nem szülemlik, rendesen kivülről szokott jönni. Csak fel kell használni.

Miért tűzetett 1888-ra a nagygyűlés Londonba? s miért lesz az 200 éves örömünnep a református egyházaknak? Erre próbáljunk felelni. Meglehet, a tudat fenkövénél szellemünk fegyvere edződni fog.

A protestantismus történelmében két esemény és év áll ki, mint nagy határkő, fordulópont, közel egymáshoz, mindkettőnél a jövő döntetett el. Az 1648. év a vestfáli béke 30 éves szörnyű háború után, a lutheri reformáczió fenmaradását biztositá német és skandináv (teuton) területeken s ugyanott a kálvinismusnak is lételt biztositott a lutheranismusba beolvadásra kilátással, a mi sok kisérletek után 1817 óta sikerült, s a porosz erélyes vezetés után a Hohenstaufok szelleme és koronája protestáns főre szállt. Roppant fordulat! Nagy Károly első nyugoti császár ezer éves sirjából ha kikelne, bámulattal telnék el; III. Leó pápa pedig, ki először koronázta meg az új nyugati császárt, az „új Konstantint", ezer éves koporsójából talán így sóhajtana fel: bánom, hogy feltámasztám a nyugati császárságot; legalább IX. Piust, a büszke és megalázott utódot, az eretnek főre szállt korona a legkeserűbben érintette, bántotta.

De a vestfáli béke a kálvini reformáczióra — Hollandiát és Helvécziát kivéve — a teuton kerületeken kivül, nem hozott virágokat, sem gyümölcsöket, sőt megoldatván a német égő vallásos kérdés, az akkori katholikus nagyhatalmak, mint mondák, a kálvinista eretnekség kiirtására fognak kezet; az intéző, sugalmazó hatalom a pápaság volt, Ausztria, Franczia ország és Spanyolország és uralkodóik pedig a tervet végrehajtó kardok. I. Lipót alatt méretett a magyar prot. egyházra a halálosnak igérkezett csapás s 1680 körül már a gályarabság szomorú korszaka leszedte áldozatait, a vestfáli béke daczára a lutheri atyafiak is egyenlő sorsba taszíttattak a kálviniakkal. Az öröm-trombita, mi zengett 200 év előtt Buda ormain a törökök-től visszavehetés dicsőségére, a haldokló protestáns Erdély gyászindulójává vált s oly állapotra, siralomházi tengődésre sülyedt a magyar protestantismus, a II-ik józsefi türelmi rendeletig (1781), minőről a bécsi s a többi nagy békealkotó protestáns hérosok nem is álmodhattak. Ez történt Magyarországban, a német császárok uralma alatt.

A franczia k Lipótja, XIV, Lajos, 1685. vette vissza a nantesi edictumot s a franczia protestantismus megdöntetett, 600 lelkésze nyomban elűzetett, a párisi akkori 8 református lelkész 48 óra alatt elkergettetett s Claude János, egyike a 8-nak, — Hollandiából bocsáthatta ki „a kegyetlenül elnyomott protestánsok panaszát". Óh, de hiába! A visszatérő papok felakasztattak, a templomok rommá tétettek, saját honában pusztai bujdosóvá lett a leolvadt protestáns kis töredék, gályarabságban sinlett a másik rész, Constance kőbörtönében sorvadt a 3-ik rész, a börtön falára írt e szóval „resistez" (álljatok ellent) jelezhette csak halála előtt egyes fogoly, hogy lelke meg nem törött... a XVI. Lajos alatti türelmi rendeletet (1787) kelletett bevárni a 100 éves siralom házából kivánszorgásra. A vestfáli béke után történtek ezek. Isten csodája, hogy él még a hugonotta egyház! Elbukott Lengyelországban is, csaknem felkelhetlenül, a reformáczió.

Imé, három országban mivé tették a protestantismust?! Igy legyen a dolog a büszke Angliában! E sasfészket és sziklát is meg kell törni s akkor a jövő a romanismusé s a szi-

getként megmaradt teuton eretnekségre azután mérhető az utólsó csapás. Igy jutunk 1688-ra, a másik döntő évre.

Balogh Ferencz.

(Vége köv.)

Nehány őszinte szó.

Konvent előtt.

A mult évben Pápán tartott konvent jegyzőkönyvének 60-ik lapján 69. tétel alatt ezen figyelemre méltó sorok állanak: „Vajda K., szálteleki levita, az összes folyamodók közt legcsekélyebb fizetése van (évenkint harmincz forint) s ezen 28 év óta szolgál, az esperes által különösen kiemelt sikerrel."

Mi ez? Egy lévitának évi 30 frt?! Hogy ez alatt nem csak a készpénz, hanem az összes fizetés értendő, világos, mert hiszen vannak 1000 frton felül jövedelmező parochiák, hol kevés stólán kivül egy kr készpénz sincs. Javadalom föld- s terményekből áll. A szálteleki fizetéshez tehát nincs mit szólani, hiszen, ha kitüntetett fizetésének legalább tízszeresét kapná is, sokkal jobb sorsra volna érdemes annyi évi küzdelem után!

De ha épen ily csekély javadalmazású egyházak nincsenek is, vannak, mint ezt az egyházkerületi jegyzőkönyvek mutatják, vannak számtalan oly egyházak, hol a lelkészeknek megélni, nagyon szerényen bár, de mégis állásuknak megfelelőleg, tisztességesen — teljes lehetetlenség. Legyen ifjú, öreg, családos vagy családtalan, ha nem is éhséggel, de ruhátlansággal küzdenie kell. Sokat foglalkoztak egyházi férfiaink a lelkészi fizetés minimumának meghatározásával. Az elfogadott javaslat, elvileg kimondott határozat mindig meghiusult gyakorlatban, legtöbbször azért, mert a sok esetben nem-édes káplánságtól szabadulni óhajtó ifjú lelkészjelölt önállóságra törekvésében kész elfogadni bármely nyomorult helyet. A népnek tetszik az ifjú pap, nem bánja, ha levegővel él is, folyamodnak aztán s megvan kívánságuk. Sok egyszerű ember okoskodik ilyenformán: „Csak neki lenne annyi jövedelme, mint a tiszteletesnek!" Persze ő nem emelkedik fel oda, hogy a bibliát nem olyan előkészület után lehet forgatni, mint a kapát, hogy annak nem lehet oly egyszerű öltözetben járni.

Nagyon, de nagyon szükségesnek tartom mindenütt a lelkészségeket, mint őrállomásokat, de így — a mint sok egyházban van — nem kívánom. Pedig ezen a miserabilis állapotokon — ha a jövőt tekintjük — nem olyan lehetetlenség volna segíteni. A domesztika segít, javít, de már most is nagyon népszerűtlen. Igazán nem tudni, melyik használ többet, szigorúan hajtani-é végre a törvényt, vagy lágyan bánni-é el a hívekkel? Utóbbi esetben csak a hátrányok szaporodnak, előbbiben pedig zúgolódnak, szidják papot, esperest stb. Sőt szaporodnak a kitérők is nem egy helyen. De ha pontosan bejön is, akkor is lesz a mellett 50 év mulva is 300—400 frtos parochia elég. Ha rajtam állana, azon helyekre, hol most lelkész és tanító együtt 600—800 frtig terjedő — esetleg kisebb — fizetésen tengődnek, — üresedés esetén, — nem adnék csak egy, a körülményekhez képest lelkész- vagy tanító-hivatalnokot. A fizetést más helyre fordítani nem engedném, hanem 10—20 évig gyümölcsöztetném, a meddig annyira nem növekednék, hogy 2 hivatalnok is kijöhetne, úgy a hogy, belőle. A hívekkel szép móddal a nt. egyházmegyei gyűlés megértetné, hogy ezen intézkedés az egyház jövőjére nézve nagyon üdvös. Annálfogva adják pontosan mind a két belhivatalnok fizetését, mert csak így tudnak p. o. 20 év mulva tisztességes díjazást papjoknak s tanítójoknak adni.

De nagyon tudom én azt, hogy a nagyobb emberek szava is pusztában kiáltó szó marad. Nem is feszegetem én ezt, hanem maradok a jelenlegi status-quónál. Ezen kívánnék én — bár ez is csak pium desiderium — valamit változtatni. Nevezetesen nem tartom a lelkészekre nézve valami önérzetes dolognak azt, hogy ők évről-évre folyamodjanak a domesztikai segélyért. Némileg szolgalelkűvé teszi ez a kéregetés a lelkészeket. Inkább hajlandó egy kicsit hízelegni is az intéző köröknek, csakhogy boldoguljon czéljában. Miért nem lehetne azt nem egyénnek, de javadalom pótlásának adni? Igy van a más felekezetnél p. o. a congrua. Egyházmegyén, kerületen, konventen bizony sok kellemetlen dologtól meg lehetne szabadulni. Meg lehetne azt állapítani: N. kis jövedelmű egyház papja, legyen az akárki, kap ennyit. Nagyon természetes, hogy a rendkivüli szerencsétlenséggel sujtott lelkészek segélyezésére időről-időre bizonyos tartalékalap lenne. Nagyobb egyházak lelkészeinek sohasem adnék, mert az ő évi esetleges kárukat pótolja bőven a többi. A nekik adott segély mindenkor a náluk szegényebbek kárával történik, kiknek kérvényük — több pénz nem létében — nem teljesíthető. Ha nem egyének, hanem csekély javadalmak segélyeztetnének, a részrehajlástól is meg lennének mentve az intézők. A ki tagadná a részrehajlásnak itt is tért foglalását, az épen oly joggal állíthatná, hogy a segélyt osztók nem emberek, hanem valami földfeletti lények.

Hanem a jövedelmek feltüntetését nem így óhajtanám, mint ezek a főt. egyházkerület jegyzőkönyveiben láthatók, mert ezekbe hallatlan tévedések csúsztak be. Itt megtörténik az is, hogy olyan jövedelem, melyet — hogy sokat ne mondjak — biztosan nem adna a lelkész úr 500 frtért, évi 155 frtnak van feltüntetve. Csak egy a sok közül, mert „exempla sunt odiusa", ezekkel elhallgatok. Egyházmegyénként meg van a termény, föld ára stb. — középszámítással véve — határozva: miért tehát, hogy köztudomás szerint jóval csekélyebb fizetés majdnem kétannyinak van feltüntetve? Azért, mert egyik lelkiismeretesen vallja be, a másik pedig — csakhogy segélyt kapjon — a legeslegkisebb minimumig redukálja azt. Van eset reá elég, hogy egy lelkész folyamodik segélyért, mint 300 frtos javadalmú s mikor azon javadalom megürül, hirtelen minden javítás nélkül felemelkedik 600 frtra. Igen, mert előbb a papnak segély, aztán az egyháznak pap kell. Hát biz ez nem hozzánk illő dolog!

Igy van az egyházak kérvényével is. Némely egyház szegény létére iparkodik, igyekezik s egy kis formahiány miatt visszavetik kérvényét, hadd csorogjon temploma, iskolája! Más jómódú egyház még fényüzési eszközökre, pléhfedelű magtárra is kap. Ezzel pedig a buzgóság lankad, lohad. S az amúgy is népszerűtlen intézmény még népszerűtlenebbé lesz. Vagy nem adni azért egynek se segélyt nehány évig, míg nem erősödik az alap, vagy ha igen, ha kicsit is, de minden arra szorultnak s érdemesnek. Ezt követeli az osztó igazság.

Nagy Lajos,
f.-bányai ev. ref. lelkész.

Néhány szó az Egyetemes Névtár ügyében.

A magyarországi ev. ref. egyház Egyetemes Névtára, a mely Tóth Sámuel konventi jegyző által szerkesztve, a folyó évben jelent meg, némelyeknek oly biráló megjegyzések tételére adott alkalmat, a melyeket az ily munkálattal szemben különösen igényelhető szigorúan objectiv és méltányos kritika követelményeivel alig lehetne összeegyeztetni. Távol van tőlünk, hogy a nyilvános megbeszélés és ítélet jogosultságát hasonló esetekben megtagadni akarnók. Sőt ellenkezőleg azt ily vállalatoknál a további nagyobb siker érdekében feltétlenül szükségesnek tekintjük, s arról is meg vagyunk győződve, hogy a közérdek által sugalmazott felvilágosító megjegyzéseket senki szíveseben nem fogadja, mit a ki épen azokat minden tőle kitelhető buzgalommal már előre is megszerezni óhajtotta, t. i. a Névtár érdemes szerkesztője. Teljességgel nem szándékunk a részrehajló ítélet kedvezéseit sem kierőszakolni.

De igazságot kérünk!

És ez igazságnak vélünk szolgálatot tehetni akkor, a midőn, addig is, a míg a Névtár tüzetesebb méltatásába s egy újabb szerkesztés alkalmával figyelembe veendő kivánalmak és eljárási módok kifejtésébe bocsátkoznánk, röviden csak a következő birálati szempontok kiemelésére szorítkozunk.

a) Az Egyetemes névtár a debreczeni zsinat óta formailag egységessé vált magyar országos ev. ref. egyháznak első egységes statisztikai össszefoglalása. Mint ilyen első sorban magasabb, egyetemes szempontból itélendő meg; és akkor senki sem tagadhatja, hogy abban a magyar ref. egyháznak egy oly áttekinthető képét, közérdekű viszonyainknak, a mennyiben azok egyelőre felölelhetők voltak, olyan tájékoztató ábrázolását szemlélhetjük, a minő eddig nemcsak nem volt, hanem könnyű szerrel létesíthetőnek sem mutatkozott. Ha már e kép az apró részletekben nem felel meg mindenütt a tényeknek, annak egyik lényeges okát épen abban kellene keresnünk, hogy az egyház egysége sok tekintetben még mindig csak a külső formában, a szervezet tetőzetén van megvalósítva; míg a belső viszonyokban a legnagyobb különféleség, sőt szervezeti ellentétek ötlenek lépten-nyomon szemeinkbe, a melyek mellett minden általános kategóriák szerint való összefoglalás felette meg van nehezítve. A részletekben itt-ott mutatkozó hiányok azonban a képnek valódiságát és értékét egészben meg nem dönthetik. Már pedig ezt kell irányadónak tekintenünk, mert

b) habár, kétségkivül, arra kell törekednünk, hogy az Egyetemes Névtárba a legkisebb részletekben is a valóságnak megfelelő adatok vétessenek fel: mindamellett az is bizonyosnak látszik előttünk, hogy némely részletekre, különösen pedig a leginkább kifogásolható e g y é n i adatokra nézve az Egyetemes Névtár a külön helyi névtárakat helyettesíteni nincsen hívatva, sőt ötévenként való megjelenése mellett azokat nem is helyettesítheti. Ellenben a lélekszám, a helyi felekezeti arányok s egyéb tárgyi adatok kiválólag épen az Egyetemes Névtár keretébe valók, és ezekre nézve az E g y e t e m e s N é v t á r m e g b í z h a t ó s á g á t é s b e c s é t á l t a l á b a n v é v e k é t s é g b e v o n n i o k u n k n e m l e h e t, s még kevésbé leend jövőben, ha a felvételt az országos népszámlálással az időpont tekintetében is szorosabb kombinácziába és kapcsolatba lesz alkalmunk hozni. De figyelembe veendő

c) hogy az Egyetemes Névtár, mint e nemben az első, a kezdet nehézségeivel állott szemben, a melyeket annyival kevésbé volt alkalom elhárítani, mert sokkal rövidebb idő alatt kellett elkészülnie, semhogy a felvétel kérdéseit a nyilvánosság előtt is kellőleg megvitatni, a közreműködésre hívatott körök érdeklődését felébreszteni, s a kellő utasítások kibocsátásával az adatgyüjtést minden irányban előkészíteni lehetett volna. Ehhez járult továbbá az adatszolgáltatásra hívatott lelkészi kar igen jelentékeny részének feltűnő indolenciája, a miről bárki is meggyőződhetik, ha a részben kitöltetlen vagy kitöltött, de olvashatatlan, vagy épen be sem szolgáltatott kérdőívek nagy mennyiségét figyelmére méltatja. A felvétel sikere épen az adatszolgáltatás fontosságától függ első sorban. Egyetemes Névtárunk hiányai is a részletekre nézve mind az adatszolgáltatás fogyatékosságából erednek. És azzal is számot kell vetnünk, hogy az Egyetemes Névtár e tekintetben nem igen mutat fel kedvezőtlenebb eredményt, mint az évenként megjelenő kerületi névtárak. A mely kerületben vagy egyházmegyében a helyi névtárak szerkesztésénél nagyobb gonddal szoktak eljárni, a hol az adatszolgáltatást az egyes lelkészek nagyobb buzgalma s az esperesek éber ellenőrzése megbízhatóbbá, pontosabbá szokta tenni: azon kerületek és megyék az Egyetemes Névtárban is épen oly mértékben hű és megbízható ábrázolását találják fel viszonyaiknak. A hol legtöbb a hiány, oda nehezül azért a legnagyobb felelősség is. Hogy a név-adatok sok esetben nem vágnak össze, oka ennek is nagy részben az, hogy a lelkészek nem alkalmazkodtak mindannyian az alapul vett 1885. évi állapotokhoz; bár kétségtelen, hogy a szükséges egyöntetűség érdekében ezután nem egy hosszú évet, hanem egyetlen napot kell irányadó felvételi alapul megjelölnünk, a mi, tudomásunk szerint, eddigelé a kerületi névtárak készítésénél sem történt. Erre pedig kiválólag alkalmasnak látszik, főleg a 10-es években, deczemberhó 31-ik napja, már csak azért is, mivel így országos népszámlálásaink eredményeit is leginkább felhasználhatjuk az Egyetemes Névtár czéljaira. Végül

d) azt sem szabad feledünk, hogy az Egyetemes Névtár tervezetét nem a szerkesztő önkénye, hanem a konvent közigazgatási bizottságának megállapodása hozta létre. E tervezetet és beosztást általánosságban csak helyeselnünk lehet. A felvételi rovatok közül mellőzendőknek jövőre nézve teljességgel nem azokat tekintjük, a melyeket némely birálók ilyenek gyanánt jelöltek meg, hanem részint azokat, a melyek változásnak kitéve nem lévén, elegendő, ha egyszer felvétettek (pl. az anyakönyv kezdő éve, az egyház keletkezési éve), részint pedig azokat, a melyek természetöknél fogva periodikus felvételre nem alkalmasok, mint a népmozgalmi rovatok, (születések, halálozások, házasságok, át- és kitértek), vagy legfölebb öt évi összegeikben tüntetendők fel. Különben a felvételi rovatok megállapításának esetről-esetre egyházi érdekeink és közszükségeink tekintetbe vétele alapján kell történnie.

Ha minden nehézség daczára s a részletekben mutatkozó hiányok mellett is sikerült az Egyetemes Névtárban, most mindjárt az első alkalommal egy kellőleg tájékoztató áttekintést nyernünk a magyar ev. ref. egyház állapotáról: az mindenekfelett a szerkesztő ritka buzgalmának tulajdonítható, a miért tőle elismerésünket megtagadni méltánytalanság volna, főleg ha meggondoljuk, hogy közel hatodfélezer egyházról 35 rovatot kellett rendeznie; tehát számszerint, az összesítések mellőzésével, mintegy 187,000 positiv és negativ adattétel bejegyzését eszközölte, eltekintve attól, hogy az adatok összpon-

tosításának összes teendőit s a hiányok pótlását is egymaga teljesítette.

Épen azért az oly megjegyzéseket, mint a Szentkuty uré, hogy t. i. az Egyetemes Névtár „nem ér egy ütet taplót," vagy a Mitrovics uré, hogy „nem is igen van más értéke, mint egyszerűen annyi, hogy megtudjuk belőle az utolsó postát, ha levelet akarunk írni kevésbé ismeretes helyekre", komolyaknak, objectiveknek s ennélfogva jogosultaknak még akkor sem ismerhetnők el, ha megengedjük, hogy 2 frt 48 kr csakugyan sok pénz, vagy ha épen egyes partikuláris nyomdáink érdeke lebegne is szemeink előtt. β.

Külföld.

Hollandiai belmissió. A szegények, árvák, betegek, tehetetlenek részére találunk számos jótékony — confessiók szerint beosztott — intézeteket, melyek leginkább a 16. és 17-ik századból erednek. Az újabbak közül kiemelendő (a hallei árvaházhoz hasonló) „Neerboschi árvaház", (alapította Van Lindenhoet, a missió egy barátja 1870-ben), melyben több száz árva gyermek neveltetik, tanittatik különféle mesterségekre, a 18 éves korig. Dicsérettel kell felemlítenem, hogy egy rotterdámi kereskedő, Ittman az ujabb időben egy intézetet állított fel ottan, a végelgyengülésben szenvedő szegény protestánsok részére, kiket először csak ő és neje, — ma már a lelkészek, diakonok s az utrechti, haagai, haarlemi diakonissa-intézetekből kikerült diakonissák (mely állástól a szép holland ref. nők kissé vonakodnak, katholikusnak tartván azt), — ápolnak, gondoznak. Eszembe jut itt, hogy midőn egy derék lelkészszel meglátogattam egy ily nagy beteget, ez nekem azon kérdésemre: mióta beteg? ekképen felelt: „nyolcz év óta vagyok ez ágyba szegezve, de azért nyúgodt, boldog vagyok keblemben s minél nagyobb kínok jőnek reám, annál közelebb érzem magam ahhoz, a ki sokkal többet szenvedett érettem, hogy megszabadítson engem." Az Urnak pár vígasztaló ígéjével hagytuk el a lélekben boldog, bár testileg halálos beteget. Megjegyzendő, hogy minden ilyen intézetekben fősúlyt fektetnek Hollandiában a vallás ápolására.

A kihágó részegségek ellen jelentékeny intézkedéseket találunk Hollandiában az 1881-iki idevonatkozó törvényben, a negyven év óta folyton szaporodó „Részegség elleni egyletekben", melyek közül nevezetes Amsterdamban egy ref. lelkész által alapított „Willemshuis" nevű intézet. A nevelésben keveset részesült, az erkölcsileg tévelygő leányok, nők megmentésére szolgáló intézetek közül nevezetes a steenbecki, több osztályból álló intézet, melyet Heldring alapított 1847-ben s melynek élén jelenleg Pierson áll, ki újabban maga is állitott fel egy ily intézetet. Több szerencsétlen elhagyatott s kétségbeesésében hanyatlásnak indúlt nő találja meg, ez intézetben pár évi létel után, az erényes élet boldogító utját, több köztük igen tisztességes hivatalát, életmódját.

Az említettekből látható a hollandi belmissió állása; a népnek azért lankadatlan, áldozni kész lelkesedése s azt hiszem, üdvös eredménye is, mit fényesen bizonyít e református nép általános felvilágosultsága, vallásossága, boldogsága.

Utrecht. **Dávid Gyula.**

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Mellékletek „A családkönyv készitésének módja és egy inditvány" czímű czikksorozatunkhoz.

(Folyt. s vége.)

VI. melléklet.

A Sárkány családok csoportosított mutatója.

Miklós
4. 1. Czövek Zsuzsánna
2. Barta Juliánna
3. Darabos Judit
53. 1. Fekete Zsuzsánna
2. Kabai Juliánna

Balázs
19. Nemes Juliánna
93. 2. Sárkány Erzsébet
111. Gidai Zsófia
183. Juhász Sára

József
22. 1. Katona Zsuzsánna
2. Katona Juliánna

János
29. Darabos Sára
70. Heizler Jul. *r. kath.*

Lajos
129. 1. Kalmár Juliánna
2. Csák Erzsébet
153. 1. Ki volt, hol esk.?
2. Nagy Klára — *Udvari.*

Sándor
73. Osváth Juliánna
173. Nagy Zsuzsánna
207. Csák Klára

Imre
87. Kóti Juliánna
88. Patai Mária

Gábor
100. Szabó Juliánna

Béniámin
177. Győri Rebeka

Márton
185. M. Nemes Zsuzsánna
208. Máté Juliánna
211. Farmasi Erzsébet *N.-Rábé*

Antal
201. Földesi Ágnes

4. 12. 22. 29. 53. 70. 73. 87. 88. 93. 100. 111. 129. 153. 173. 177. 183. 185. 201. 207. 208. 211 = 22.

4. szám.

VII. melléklet.
Sárkány Miklós
családive.
Lakik B.-Nagy-Bajom **83**. szám alatt.

Neve	Vonatkozási szám	Éve és napja: a születésnek	az egybekelésnek	a meghalásnak	Vallás	Foglalkozás	Jegyzet
apa Sárkány Miklós			1855 decz. 27.	1871 márcz. 6.	ref.	fm.	
1-ső feleség s anya Czövek Zsuzsánnna					ref.	—	
gyermekeik		1857 jan. 18.	—	1857 jan. 24.	—	—	
Antal		1858 decz. 10.	1881 decz. 7.		ref.	—	neje Győri Rebeka S. 177.
Béniámin		1861 febr. 6.	1878 decz. 13.		ref.	—	1-ső férj: Bagdány Gyula B. 100. 2-ik férj: Nagy Antal N. 134.
Ágnes		1863 jun. 13.	1885 decz. 9.		ref.	—	neje: Földesi Ágnes S. 201.
Antal		1865 okt. 4.	1885 febr. 4.		ref.	—	férj: D. Bagdány Lajos B. 125.
Zsófia		1868 szept. 24.			ref.	—	
Eszter			1871 máj. 3.	1873 ápr. 20.	ref.	—	
2-ik feleség s anya Barta Julianna							
gyermekök:		1872 febr. 9.	—	1872 szept. 10.	—	—	
Zsuzsánna							
3-ik feleség Darabos Judit			1873 decz. 10.		ref.	—	előbbi férje volt: Novák Lajos.

177. szám.

VIII. melléklet.
Sárkány Béniámin
családive.
Lakik B.-Nagy-Bajom **175**. szám alatt.

apa Sárkány Béniámin	S. 4.	1858 decz. 10. Karczag	1881 decz. 7.		ref.	fm.	
anya Győri Rebeka	—	—			ref.	fm.	
gyermekök Mária		1887 jan. 10.			ref.	fm.	

100. szám.

IX. melléklet.
Bagdány Gyula
családive.
Lakik B.-Nagy-Bajom **133**. szám alatt.

apa Bagdány Gyula		1857 decz. 30.	1878 decz. 13.	1882 aug. 22.	ref.	fm.	2-ik férj: Nagy Antal N. 134.
anya Sárkány Ágnes	S. 4.	1861 febr. 6.			ref.	—	
gyermekök Zsuzsánna		1880 ápr. 20.			ref.	—	

X. melléklet.

134. szám.

Nagy Antal

családíve.

Lakik B.-Nagy-Bajom 3. szám alatt.

Neve	Vonatkozási szám	Éve és napja			Vallás	Foglalkozás	Jegyzet
		a születésnek	az egybekelésnek	a meghalásnak			
apa							
Nagy Antal		1856 febr. 12.	1879		ref.	fm.	
1-ső feleség s anya		1860 aug. 2.	jan. 15.	1882 okt. 3.	ref.	—	
Gál Zsuzsánna							
gyermekök		1881 ápr. 11.	—	1881. ápr. 14.	—	—	
Albert							
2-ik feleség s anya	S. 4.	1861 febr. 6.	1882 nov. 29.		ref.	—	1-ső férj: Bagdány Gyula B. 100.
Sárkány Ágnes	B. 100.						
gyermekeik:							
Lajos		1884 máj. 26.	—	1884. jun. 3.	—	—	
Ferencz		1887 ápr. 8.			ref.	—	

XI. melléklet.

201. szám.

Sárkány Antal

családíve.

Lakik B.-Nagy-Bajom 176. szám alatt.

apa							
Sárkány Antal	S. 4.	1863 jun. 13.	1885 decz. 9.		ev. ref.	fm.	
anya							
Földesi Ágnes	F. 28.	1865 szept. 2.			ev. ref.	—	
gyermekeik							
Zsuzsánna		1886 szept. 21.			ev. ref.	—	

XII. melléklet.*)

125. szám.

D. Bagdány Lajos

családíve.

Lakik B.-Nagy-Bajom 102 szám alatt.

apa							
D. Bagdány Lajos	—	—	1885 febr. 4.		ev. ref.	fm.	
anya							
Sárkány Zsófia	S. 4.	1865 okt. 4.			ev. ref.	—	
gyermekök							
Károly		1885 decz. 15.			ev. ref.	—	

Zöld József,
n.-bajomi ev. ref. segédlelkész.

*) A VII. s következő számok alatti mellékletek mind egyformán rovatozott, ugyanazon rubrikafővel ellátott lapok. Mi tehát csak térkímélésből hagytuk ki az egyes mellékleteknek a VII. elibe oda írt rubrikafejeit, valamint az egyes nevek alá húzott, így a neveket egymástól elválasztó vonalakat is. Megjegyezzük még, hogy minden egyes lap alján ez olvasható. Jegyzet. 1. A vonatkozási szám azon családot illeti, melyből az illető származott. 2. A veres tintával jegyzett egyén vagy meghalt, vagy házasság által más család tagjává lett s így a létszám megállapításánál ez ívről számításba nem veendő.

Irodalom.

Néhány szó két új népiskolai kézikönyvről.

(Vége.)

A másik, „A magyar nemzet története“ czimű könyvecskéről, az elmondottak után általánosságban kevés megjegyeznivaló lesz, mert az elsőnek fényoldalai nagy részben feltalálhatók ez utóbbiban is. Mindössze azt jegyezhetem meg róla, hogy szerzők itt sem a lelkesültségben nem voltak képesek oda felemelkedni, sem a gyermekies elbeszélő modorban nem tudtak oda leszállani, — hol az „Életrajzok“-ban találkoztunk velök.

Ennek okát különben abban keresem, hogy míg az első műnél az életrajzi alak könnyűvé tette a feladat megoldását, addig e másodiknál a történetrajzi alak és a szabályszerű történeti folytonosság sokszor legyőzhetlen akadályokat gördített eléjök.

Igaz, hogy e könyvecske V. és VI-ik oszt. számára, tehát már eléggé fejlett növendékeknek íratott, kiknek értelmi tehetségéhez magasabb mértéket használhatunk, de azért még sem szabad figyelmen kivül hagyni a körülményeket, a népiskolai mizériákat, különösen a falusi gyermek életkörét, gondolkozásmódját stb.

Hogy mennyi eseményt igyekeztek szerzők felölelni, már abból látható, hogy a „Bevezetés“ és „Függelék“-en kivül X. korszakot s ezek keretében ismét 30 szakaszt vettek fel, mely szakaszok itt-ott ismét több alosztályt foglalnak magokban. Nagyon természetes tehát ily körülmények közt, hogy sok helyen alászállott a lelkesültség, nem gyermekies a nyelv; habár, — mint mondám és hangoztatom, — általánosságban kedvező benyomást tesz is a mű az olvasóra.

De lássunk egy kevés részletet.

Szerzok a „Bevezetés“-ben hű képét adják a régi négy folyam földjének. Kevés szóval tiszta betekintést nyujtanak a később Magyarországgá lett föld és népek életébe.

Minden zavarosság nélkül meggyőződik a gyermek egy-két odavetett szóból: hogy miért Pannónia és Dáczia? Megismeri erőltetés nélkül a hatalmas római birodalmat, annak műveltségét és kulturális hatását az itt élt régi népek életére. Oly világos, egyszerűségében annyira vonzó e Bevezetés, hogy szinte kedve lenne az embernek tovább folytatni; csak Attila lakomájának s a hunok öltözetének leirását tartom tulságosan részletesnek. Teljesen szép és gyermekies ugyan ez is, de nézetem szerint nem annyira tan,- mint inkább olvasókönyvbe való ilyen alakban.

Megjegyezni kívánom, hogy a 3. lapon, hol a hunok elpusztulásáról szólanak, jó lett volna annyit megemlíteni, hogy némelyek azt tartják, miszerint a székelyek a hunok maradékai, már csak azért is, mert a 6-ik lapon, a bolgár pusztításnál megemlítik, hogy némelyek szerint a székelyek ekkor költöztek a délkeleti Kárpátok közé. Tehát ha még egyik sem bizonyos, maradjunk meg mi is az arany közép úton. Szerzők azonban feltűnően kerülik ugy a hun testvériség, mint az őshazáról szóló monda felemlítését; pedig, ha a magyar nép őstörténetét homály fedi, — mint ők is hangoztatják: akkor a mesevilágból miért ne lehetne enynyit beleszőni, már csak azért is, mert az „örökség“ mintegy jogot formál a fegyverrel való elfoglalásra.

Igaz, hogy az új irányzat sok mindent más szinben lát már s Hunfalvi és társai nagy szolgálatot tettek az ujabb történetirásnak: de végre is a kérdés nincs még eldöntve és a mondákat ők sem lesznek képesek reálizálni.

A vezérek kora úgy a nyelvet, mint az előadási modort tekintve méltán sorakozik a Bevezetéshez s látszik rajta azoknak gondolkozásmódja, kik az Életrajzokat szerkesztették. Itt ott az előbbi képeknek egyes vonásai ügyesen vannak beillesztve s általok az egész előadás gyűrűzetessé válik, mi által ugy a tanító, mint a tanítvány munkája megkönnyítve lesz.

De nem akarom tovább az egyes korszakokat különkülön méltatni, mert hiszen én ugy is csak az általános benyomást kívánom feltüntetni, úgy, a mint azt magamon tapasztaltam. Ez pedig kedvező, kellemes és megnyugtató, kivált ha arra gondolok, hogy egyes korszakok, mint az Árpád királyok kora, Hunyadiak kora és a török elleni küzdelmek kora, mint fényes oszlopok emelkednek ki a többi közül s úgy nyelvöket, mint didaktikai értéköket tekintve, még a legtúlzottabb kívánalmakat is kielégíthetik.

Különösen szerencsés gondolat volt az szerzők részéről, hogy minden korszak végén rövid áttekintést nyujtanak az egészről s ez által maradandóan bevésik emlékezetbe az eseményeket. Ezek az áttekintések, — melyek gyakran egy rövidke czikkecskében ugy politikai, mint kulturális tekintetben hű képét mutatják az egyes korszakoknak, — maradandó becset biztosítanak e könyvecskének.

E szerencsés gondolat teljes befejezést nyert az által, hogy „Függelékül“ tiszta és világos modorban egy kis „Alkotmánytant“ csatolnak a történetekhez.

Ez már csak azért is dícséretre méltó, mert így az osztatlan népiskola tanítója megszabadul azon aggodalomtól, hogy hol vegyen körülményei közé beillő alkotmánytant, melyből tanítványainak az e tekintetben szükséges ismereteket átadhassa. E kis „Alkotmánytan“ mindössze négy levélen kiterjesztifigyelmét az alaptörvényektől kezdve, le az utólsó községi vagy falusi szervezetig és helyes beosztásával, könnyű nyelvezetével és mindenre kiterjedő figyelmével nagyban megkönnyiti a legszükségesebb tudnivalók elsajátítását.

Természetes azonban, hogy vannak a könyvecskében többé-kevésbé értelemzavaró kifejezések, melyek többnyire úgy állanak elő, hogy szerzők kevés szóval sokszor többet akarnak mondani, mint a mennyi lehető.

Igy pl. a 32. és 33. lapokon: „A tanítás nyelve az iskolában, mint egész Európában ezen korban, nálunk is latin volt.“ Vagy a 42. lapon: „Hunyadi János volt, ki vitézségével nyert érdemeiért, a végvárak parancsnoka s erdélyi vajda lett.“ Ez bizony nagyon nehézkes a gyermeknek. — A 20. lapon ez áll: . . . „a második, egy orosz herczegnő pedig hűtlen lett hozzá, miért haza küldte.“ . . . Én azt tettem volna és pedig világosabban oda, hogy „elvált tőle“, — hogy a gyermek azt ne higyje, hogy az ember a feleségét csak ugy könnyedén elküldheti. A 49. lapon a következő zavaros kifejezés van: „A cseh háborút apósa, Podiebrád ellen, ki őt is megcsalta, a róm. pápa és a német császár megbízásából indította.“ . . . Vajjon melyik gyermek képes e zavarból kieviczkélni? Aztán meg sértené az Mátyás királyi méltóságát, hogy ő megbízást (recte: parancsot) fo-

*

gadjon el akár a pápától, akár a császártól, s így habár politikailag véve lehet is ezt mondani, de a gyermek előtt mégis csak „ösztönzésről“ szólanék.

Általában, ha nem valami nagy számmal is, fordulnak elő ilyféle hibák a könyvecskében; pedig a hosszas, közbevetett mondatokkal megspékelt kifejezések gondolatzavart és kedvetlenséget okoznak a gyermeknél. Én a megérthetés könnyítése czéljából mindig hajlandó vagyok a folyékonyság rovására is megengedni valami eltérést, mert nem annyira az irály szépsége, mint annak a gyermek felfogásához való alkalmazkodása a főczél. A 20. lapon pl. Kálmán második házasságának történetét így adnám: . . . „azután másodszor is megnősült; feleségül vett egy orosz herczegnőt, de ez hűtelen lett hozzá, a miért Kálmán elvált tőle.“ Csak az tudja, a ki gyermektanítással foglalkozik, mily nehéz felfogatni a növendékkel azt, a mi a könyvben homályos. Százszor magyarázzuk, felfejtjük s a gyermek százegyedikszer is beletéved.

Ezek után jó lélekkel üdvözölhetem s ajánlhatom mindenkinek a két történeti könyvecskét, mint a melyek az e nemű munkák közt az első helyet méltán foglalják el.

Szerzőket csak arra legyen szabad kérnem, hogy egy esetleges új átdolgozásnál vigyék keresztül illetékes helyen, hogy művök rövidebb és olcsóbb legyen.

Sinka Lajos,
ev. ref. tanító.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Tüdős János gymnasiumi igazgató tanár, ki 30 éven át viselte a főiskola gazdasági tanácsának jegyzőségét, közelebb lemondott ezen állásáról, mely, a mint értesültünk, ma fog az illető tanács által betöltetni. Nagy érdeklődéssel tekintünk az új választás elé.

A békésbánáti ev. ref. egyházmegye és az unitáriusok. Békésbánáti egyházmegyénkből nagyon lehangoló hírek jutottak hozzánk. Közöljük azokat leplezetlenül a következőkben: A mező-berényi ev. ref. egyház hívei közül legközelebb 10 előkelő gazdag család jelentette be az unitáriusokhoz való átállási szándékát és pedig azon ok miatt, mert a békési határban levő földjeik után az egyházi felsőség által a békési egyháznak is fizetni köteleztettek. A battonyai ev. ref. egyház hívei közül többen, csaknem az egész egyház, áttérni készülnek az unitáriusokhoz és pedig azon ok miatt, mert a lelkészjelölő bizottság nem jelölte ki nekik azon lelkészt, kihez ők, — mint egyházuk felvirágoztatójához, — már eleve szép reményeket fűztek s hozzá odaadó hűséggel ragaszkodnak. Ha aztán azon a vidéken fenhangon beszélik, hogy az unitáriusok titokban erősen dolgoznak az egyházi adó, vagy a domesztika miatt elégületlenkedő református hívek hozzájok való áttérítésén, legkevésbé sem csodálkozunk rajta, ha a makói ev. ref. egyháztanács közelebb azon határozatot hozta, hogy nem pártolja a protestáns irodalmi Társulat eszméjét, a mennyiben az aláírásra felhívók között az unitáriusok püspökének neve is előfordul. Ha igaz az az említett térítési működés; ha igaz az a lélekvásár, melyről azon vidéken jártunkban magunk is hallottunk: nagyon fontos ez az ügy arra, hogy a legkomolyabban felhívjuk reá egyházi főhatóságunk figyelmét.

A Duna-Marosközi ref. segély-egyesület. Nov. 1-én, mint jelezve is volt, megtartatott Szapáry-falván a Duna-Marosközi ref. segély-egyesület alakuló közgyűlése. A gyűlést megelőzőleg istenitisztelet tartatott, melyen több lelkész és nagyszámú férfi és női közönség vett részt. Prédikált nt. Bihari Gábor ezen igék felett: Ha annyi hitetek vagyon, mint egy mustármag, hegyeket mozdíthattok meg helyeikből. Ezután a gyűlés megnyittatván, Szalay József ismertette a Duna-Marosközi ref. lelkészek szomorú helyzetét s inditványozta: mondassék ki egy segély-egylet szükségessége. — Mely egyhangúlag kimondatva s az alapszabályok letárgyaltatva, megválasztattak, elnökké: Vécsey István, alelnökké: Hajdú Gyula és Bihari Gábor, igazgatóvá: Szalay József, titkárrá: Rácz Károly, pénztárnokká: Menczer Lipót. Ezután bejelentetett, hogy az elberfeldi ref. egyház és lelkésze 300 frttal, Szalay József 100 frttal az egyesület tagjaivá lettek. Majd Rácz Károly olvasta fel a beszerméni egyházmegyéről való értekezését, melyben a jeles történész azt fejtegette, hogy hajdan a 16 és 17. században a Duna-Maros közén annyi ref. egyház volt, hogy külön egyházmegyét alkottak s inditványozta, hogy miután most is vannak oly számmal, mint a legkisebb egyházmegye, mondja ki a közgyűlés a Duna-Marosközi 12 ref. egyháznak külön egyházmegyévé való alakulása szükségességét. Mit a gyűlés elvben helyeselvén, most azonban az indítvány gyakorlati foganatositását sem idő,— sem czélszerűnek nem látta. Végül Szalay József tartott szabad felolvasást a Duna-Marosközi szórványok lelki gondozásáról. — Délután 4 órakor Rácz Károly asztalánál gyűltünk egybe, hol élveztünk jó ebédet s hallottunk egy rövid felköszöntőt a ház kedves, mívelt asszonyára s Vécsey István úrra. Esti 10 óráig maradt együtt a társaság, egymást folyton lelkesítve s az egyházak s Magyarország javát elmozditó nemes dolgokról beszélgetve. Este 10 órakor azon meggyőződéssel váltunk el egymástól, hogy az nap jó dolgot cselekedtünk s a mi Urunk parancsai szerint éltünk. Szalay József.

Budapest. A „budapesti ev. ref. theologiai Önképzőkör“ előfizetési felhívást bocsátott ki egy általa, nevében szerkesztendő „Theologiai Ifjúsági Lap“-ra, mely különösen a theologiai tudományok négy ágát öleli fel, de megnyitja hasábjait jelesebb szépirodalmi termékeknek is. Megjelen a tervezet szerint havonként egyszer, a nyári két hónapot leszámítva, 16 lapnyi terjedelemben, az első szám november 15 én. Előfizetési ára, mely Kálvin-tér 7. sz. alá, a szerkesztőség czímére küldendő, egy évre 2 frt. Felelős szerkesztő: Kecskeméthy István szénior; szerkesztőtársak: Papp Zsigmond és Pátkay Imre; kiadó: Hornyánszky Viktor. Szívesen üdvözöljük a budapesti ev. ref. theologiai akadémia tevékenykedő, buzgalmas munkában előretörő ifjú polgárait. Eddig is becsültük őket a belmissiói működés terén kifejtett buzgalmokért s most csak emelkedik előttünk értékök, mikor az egyházirodalmi munkálkodás arenáján is be akarják mutatni, quid valeant humeri!

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

Debreczen, 1887. Nyomatott a város könyvnyomdájában. — 1252.